

ΠΟΙΗΤΙΚΟΣ ΑΝΘΩΝ

ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΣ

ΤΙΜΗ ΦΥΛΑ. ΛΕΗ 20.

ΦΥΛ. ΠΡΩΤΗ. ΛΕΗ. 40.

Ἡ συνδρομὴ προπληρωτέα καὶ ὑποχρεωτ. δι' ἓν ἔτος· ἐν Ζακύνθῳ ἀνά τριμ. δρ. 2.
Ἐν τῇ Ἡρώτευούσῃ καὶ ταῖς Ἐπαρχίαις ἐτησίαι 8. Ἐν δὲ τῇ Ἀλλοδαπῇ φρ. γ. 10.

ΕΝ ΖΑΚΥΝΘΩ: 28 10ΕΜΒΡΙΟΥ 1886. | ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ Ι. Γ. ΤΣΑΚΑΣΙΑΝΟΣ.

ΕΤΟΣ Α΄.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΝ

ΑΡΙΘ. 16.

Ποιήσεις — Πανῶ, — Λασκαράτου, — Μανούσου, — Παράσχου, — Τσακασιάνου, —
Εὐχάις καὶ κατάραις τοῦ Ποιητικοῦ Ἀνθῶνος, — Φωσκόλου Ὀρτις, Μετάφρ. Γ. Κ.
Σφήκα. — Ἀντώνιος Μαρτελάος ὑπὸ Σ. Δε-Βιάζη.

ΕΙΣ ΤΗΝ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑΝ ΗΜΕΡΑΝ ΤΟΥ ΕΤΟΥΣ

Καὶ ἄλλο ἔτι τέκνον του κατέπιεν ὁ Κρόνος!
Καὶ ἄλλη ἔτι ὑπαρξίς εἰς τὸ μηδὲν ἐχύθη!
Ἄκομη εἰς ἑνιαυτὸς, ἓν τέκνον τοῦ αἰῶνος
Εἰς τῆς αἰωνιότητος ἐξέπνευσε τὰ στήθη!

Πῶς φεύγουν αἱ ἡμέραι μας, πῶς φεύγουσιν ἄθροαι!
Πῶς ἡ ζωὴ παρέρχεται, δίχην πνοῆς ζεφύρου!
Μᾶς μειδιῶσιν ἔρωτες καὶ ἡδοναὶ ἀθῶναι,
Πλὴν χάνονται ὡσεὶ σκιά ἀπατηλοῦ ὄνειρου!...

Ζωὴ, ἀπάτης ἰνδαλμα! ὄνειρον γοητείας!
Τί εἶσαι; πόθεν ἔρχεσαι; ποῦ φεύγεις; Φεῦ! τὰ πάντα
Μυστήριον! Ὁ ἄνθρωπος ἄθυρμα ὀλεθρίας
Εἶν' εἰμαρμένης· παίγνιον τὸν ἔχουν τὰ συμβάντα.

Πομφόλυγες, ἔς τὴν θάλασσαν τοῦ κόσμου ἐρριμμένοι,
Ἐλάχιστον σβεννύμεθα πνοῆς ἀνέμου κλόνον!
Μίαν στιγμὴν ὑπάρχομεν καὶ ἔπειτα τί μένει
Ἀπὸ ἡμᾶς; Φεῦ! τίποτε, εἰμὴ εἰς τάφος μόνον!

Καὶ ὅμως εἰς τὸ στάδιον τοῦ ἐφημέρου βίου,
Τί πράττομεν; Ταλαίπωροι! μὲ ὄνυχας θηρίων
Ἀλληλοσπαραττόμεθα, ἔς τὴν γῆν ἀντὶ μνημείου
Ἀγάπης καταλείποντες τοὺς τάφους τῶν ὁμοίων!

Ἵλιθιον τὸ ἐγκλημα, — Κόρη, μὲ φλέγον ὄμμα,
Χρυσοῦν φέρουσα στέφανον καὶ βύσσον καὶ πορφύραν —
Οἰκεῖ ἔς ἀνθοπερίχυτον καὶ μυροδόλον δῶμα,
Ἔχον πρὸς πάντας ἀνοικτὴν τὴν θελκτικὴν του θύραν:

Ἐμβαίνομεν μὲ ἀνοικτὰς μᾶς δέχεται ἀγκάλας:
Μᾶς σφίγγει, ἐρωτότροπος, εἰς τὰ θερμά της στήθη:
Μᾶς χύνει νέκταρ: πίνομεν κενοῦντες τὰς φιάλας
Ἐν αἷς τῶν καθηκόντων μας ἐγκλείεται ἡ λήθη.

Ἦχεῖ περίξ τοῦ δώματος ἄφατος ἄρμονία,
Εἰς θάλασσαν ἐκστάσεως πάσας μας τὰς αἰσθήσεις
Καλοῦσα... Ἄλλ' ἐγείρεται ἀγρία τρικυμία,
Καὶ γίνετ' αἶφνης Κόλασις ἡ μειδιῶσα φύσις!

Τὸ θελκτικὸν παλάτιον, τὸ εἰς μαγείας θάλλον,
Ἀπροσδοκῆτως γίνεται πυθμὴν Αἴτνης βραζούσης·
Τὸ παραδείσιον οὐρὶ, φάσμα φρικῶδες, πάλλον
Τῆς Ἀληκτοῦς τὴν μᾶστιγα, τοὺς ὄφεις τῆς Μεδοῦσης!

Ἄθλιοι! εἰς τὴν θεάν του, τρομάζομεν, ριγοῦμεν·
Τὴν πρῶν ἀθωότητα ἐπιθυμοῦμεν μάτην·
Καὶ μὲ πυρίνους στεναγμοὺς τὴν ὥραν βλασφημοῦμεν
Ἦτις παρέδωκεν ἡμᾶς ἔρμαια ἔς τὴν ἀπάτην...

Ποῖα ἡμᾶς ἀπάνθρωπος διώκει εἰμαρμένη!
Γεννώμεθα καὶ θνήσκομεν ἐντὸς φρικῶδους σκότους·
Εἰς τὴν Κακίαν, ἄφρονες! ἐγείρομεν τεμένη
Καὶ ὕμνους τῶν ἀλύσων μας προσφέρομεν τοὺς κρότους.

Ἐπὶ τοῦ ὕψους ἴστανται αἱματοφύρτων θρόνων,
Κακουργημάτων ἔμπλοει καὶ ρύπου ἀνομίας,
Νέρωνες καὶ Τιβέριοι, τέρατα τῶν αἰώνων,
Καὶ εἰς αὐτοὺς θυμιάμα προσφέρομεν λατρείας!

ἽΟποῖα ἐξαχρεῖωσις! ἽΟποῖα δουλικότης!
ἽΑντὶ λεόντων, θῆναι καὶ νυκτοκράχται θῶες!...
Εἰς τὸν ἽΗλιογάβαλον βωμοὺς ἡ ἀνθρωπότης
ἽΕγείρει... καὶ εὐφραίνονται εἰς τὸν ζυγὸν οἱ βῶες!...

ἽἌλλ' ἔως πότε;... ἽΗγγικεν ἡ ὥρα... ἽΙδοὺ νέον
ἽΦῶς λάμπει ἔς τὸν ὀρίζοντα..θὰ πέση... ὦ!... θὰ πέση
ἽἩ πλάνη ἐκ τοῦ θρόνου της...καὶ—θέαμα ὠραῖον!—
ἽἩ ἀρετὴ, βασίλισσα, τὸ στέμμα θὰ φορέσῃ!...

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΠΑΝΑΣ

Ο ΑΗΣ ΒΑΣΙΛΗΣ

ἽΑης-Βασίλης ἐρχεται,
ἽΓεννάρης Ἵημερώνει·
ἽΒασταίνει τραπουλόχαρτα
Καὶ κόβει τὴν πασέτα.
ἽΒασίλη, ποῦθεν ἐρχεσαι;
ἽΒασίλη, ποῦ πηγαίνεις;
ἽἈπὸ τὲς λέσχες ἐρχομαι
Καὶ πάω καὶ ἔς ἄλλα μέρη·
ἽὈλοῦθε θάνω σύγχισες,
Κατάρες καὶ βλασφήμιας.
ἽΟἱ φαμελίτες θάνουνται
Καὶ παίζου' τὸν παρά τους,
Κ' ἐπειτα πάνε σπήτια τους
Μὲ ὀλάδειανα τὰ χέρια.

ἽΓυρεύει μία τοῦ ἀνδρα της
ἽΠαράδες, νὰ ψονίση·
—Δὲν ἔχω, λέει, τοὺς ἐπαιξα,
ἽΔὲν ἔχω νὰ σοῦ δώσω.
—Κλαῖν' τὰ παιδιάμας γιάψωμι
Καὶ κλαῖνε γιά παπούτσια.
—Γυναῖκά μου στὸ Διάολο
ἽἘσὺ καὶ τὰ παιδιά σου·
ἽΣτὸν ἄσο τὰ ἐπουντάρησα,
Κι' ὁ Διάολος τὰ πῆρε.

—ἽἈνδρα μου, κάλλιο νὰθελε
ἽΠληρώσης τὸν Τσαγγάρη,
Καὶ τὴ φτωχὴ τὴ βάγια μας,
ἽΠοῦ δίνει τοῦ παιδιοῦ σου
ἽΜέρα καὶ νύχτα ὀλοχρονίς
ἽΤὸ αἷμα τῆς καρδιάς της.
—Νὰ πᾶς καὶ σὺ καὶ ἡ βάγια σου
Κι' ἀκόμη κη' ὁ ἽΑῆ-Βασίλης·
ἽἌσ' τεμε, γιὰτὶ μόρχεται
Νὰ κόψω τὸ λαιμό μου·
Νὰ σπάσω τὸ κεφάλι μου,
ἽΤὸ διασλοκεφάλό μου.
[Μὰ ὄλοι οἱ ποῦντοι στὸ ὕστερο
Νὰ μόρθουνε ὄλοι τέρτσοι!
Κι' ὁ ἄσος τέρτσοι!] Βάλ' τε μου
Κ' ἐμένα νὰ δειπνήσω.
—ἽἈνδρα μου, ἀπ' ὄ, τι μούφερεις
ἽΠάρε καὶ σὺ καὶ φάε.
ἽΤὰ μαῦρα τὰ παιδάκια μας
ἽἘπέσανε χλαμένα,
Καὶ πεινασμένα, κι' ἄδειπνα,
ἽΠροσμένοντας ἐσένα.
ἽἌς ἦθε' σὲ προσμένουνε
ἽΤὰ μαῦρα γιά νὰ φάνε!..

Ἐσὺ κλεισμένος ἦσουνα
 Κ' ἐπαιζες τὸν παρά τους·
 Καλὰ τότε γιορτάζουμε
 Τὸν Ἀη-Βασίλη ἐφέτο·
 Χωρὶς φωμι, χωρὶς κρασί,
 Χωρὶς παρά στὸ σπῆτι!
 —Σεῖρε κι' ἐσὺ στὸ Διάολο,
 Γιατί ἄ δὲν πᾶς σὲ στέρνω.
 Πιάνω τὸ ξύλο... ἔρχομαι
 Καὶ σὲ μαλιοστουπίζω·
 Κακὸ χρόν' νάχετε ὅλοι σας,
 Καὶ σεῖς, κι' ὁ Ἀή-Βασίλης.

Βασίλη, πῶς σ' ἐκάμανε
 Οἱ χριστιανοὶ τς' ἡμέρας!
 Καὶ πῶς σ' ἐκαταντήσανε
 Καὶ πῶς σὲ προσκυνοῦνε!
 Δὲν εἶσαι πληρὸν στὰ μάτια τους
 Ἐχειὸς ὁ Ἀή-Βασίλης
 Ὅπου ἔκανε κ' ἐτρέμανε
 Οἱ βασιλεῖς ἐμπρὸς του·
 Μόν' εἶς ἕνας μεθύστακας,
 Λιχούτσης, χαρτοπαίχτης!.....
 Βασίλη, πῶς σ' ἐκάμανε
 Οἱ θρῆσκοι τοῦ Διαόλου!
 Νάθε' τὸ ξέρης τότενες
 Πὸ δίδασκες τὸν κόσμον!...

Βασίλη, ματαγύρισε
 Στὸν κόσμον πάλε τώρα,
 Νὰ ἰδῆς γιὰ ποιούς ἐκόπιαζες,
 Γιὰ ποιούς ἐπροσπαθοῦσες...
 Ἐλα νὰ ἰδῆς τὸ θρήσκευμα
 Τὸ ἠθικὸ, τὸ θεῖο,
 Πῶς δὰ τὸ ἐκαταντήσανε
 Οἱ Χριστιανοὶ τς' ἡμέρας·
 Τόχουνε γιὰ ξεφάντωμα·
 Ἰδὲς καὶ πιστεψέ το·
 Ἐσένα σὲ γιορτιάζουνε
 Μὲ φαραῶ, πασέτα,
 Δεῖπνα, φαητὰ, γλυκύσματα,
 Μεθύσια, καὶ βλασφήμιες,
 Καὶ μὲ τὰ ξυλοπαίγνιδα
 Ποῦ δίνου' τῶν παιδιῶνε.

Πηγαίνουνε στὴν ἐκκλησιά·
 Μὰ ποιὸς στή λειτουργία
 Προσέχει 'ς ὅ, τι γίνεται;
 Πάνε γιὰ τὸ συνήθειο,
 Γιὰ νὰ περνοῦν' τὴν ὥρα τους,
 Γιὰ νὰ ἰδοθοῦν ἀντάμα...
 Βασίλη, πῶς σοῦ ἀλλάξανε
 Τὸν θεῖόν σου χαραχτήρα
 Καὶ πῶς σ' ἐκαταντήσανε
 Οἱ Χριστιανοὶ τς' ἡμέρας!...

ΑΝΔΡ. ΛΑΣΚΑΡΑΤΟΣ

ΕΠΙΓΡΑΜΜΑ ΕΙΣ ΦΙΛΑΡΓΥΡΟΝ

Ἐνταῦθα κείται ἀνὴρ φιλαργυρώτατος,
 Ὅπου γιὰ νὰ γλυτώσῃ, ὁ πονηρότατος,
 Τὰ χαρίσματα τ' Ἀγιο-Βασιλιάτικα,
 Ἐχώθηκε 'ς τὸν τάφον ἀρχιχροινιάτικα.

Α. ΜΑΝΟΥΣΟΣ

Η ΠΡΟΣΦΟΡΑ ΤΟΥ ΑΓΩΝΙΣΤΟΥ*

Αουλούδια, Βασιλόπουλο,
 Ἐς τὴ γέννησί Σου στρώνω
 Καὶ μ' ἕνα δάκρυ μου κ' ἐγώ
 Τὴ Βάπτισί Σου εὐλογῶ,
 Τὸ δρόμον Σου μυρόνω.

Ἐς τὸ πρῶτον χαμογέλοιό Σου
 Διαμάντια δὲ σκορπίζω·
 Σὲ φθάν' ἡ χάρις τοῦ Χριστοῦ
 Κι' ἀντὶ στολίδια, ἀγωνιστοῦ
 Τσαρούχια Σοῦ χαρίζω.

Μὴν τ' ἀποβάλης· εἶν' αὐτὰ
 Κληρονομία μεγάλη,
 Δὲν εἶτα παληώσαν οἱ καιροὶ
 Καὶ θάρθη ὥρα ποῦ μπορεῖ
 Νὰ ξανατρέξουν πάλι.

Αὐτὰ τὴν ὕστερη στιγμή
 Φοροῦσε ὁ Κωνσταντῖνος
 Ὅταν ἀκούστη μιὰ νυχτιὰ
 Σπαθί, 'ς τὴν Πόλιν καὶ φωτιά,
 Ἐταῖς Ἐκκλησιαίς τῆς θρηῆνος.

Ὅταν Ἐκεῖνος ἔπεσεν,
 Ἐφύσησε τ' ἀγέρι
 Καὶ τ' ἄδωσε 'ς τὸν κεραυνὸ.
 Τὰ πῆρ' ἐκεῖθε τὸ βουνὸ,
 Κι' ὁ κλέφτης 'ς τὸ λημέρι.

Πόσαις φοραῖς βοδὸλησε
 Μ' ἐκεῖνα ὁ Κατσάντωνης,
 Κι' ἐσπούσαν σίδερα βαρετὰ
 Ἐδῶθε ὁ Γέρος τοῦ Μωριά,
 Ἐκεῖθεν ὁ Μηλιώνης!

Μ' αὐτὰ κ' ἐμεῖς πατήσαμε
 Μιανῆς Τουρκίας τὸ πτώμα,
 Πλὴν ἄχ! 'ς τὴν Πόλιν τὴν πικρὴ
 Ποῦ τόσα χρόνια καρτερεῖ
 Δὲν μπήκαμε ἀκόμα.

Χρυσῆ μου Μοῖρα! Πάρε τα,
 Τοῦ Ὑμηττοῦ καμάρι,
 Ἐκεῖ ψηλὰ ἦταν γραφτὸ
 Τὸ χέρι σου τὸ ζηλευτὸ
 Τὸ δίκημο μας νὰ πάρῃ.

Πόσαις φοραῖς ἀγρύπνησα
 Γιὰ Σένα μέσ' τὰ χιόνια
 Καὶ νύχτα 'ς τὴν ἀσροφεγγιά,
 Μὲ τὴν μορφὴ σου τὴ γλυκειὰ
 Μιλοῦσα τόσα χρόνια.

Εἶμαι λεβέντης γέροντας
 Καὶ Χάρον δὲν φοβαῖμαι·
 Σαράντα χρόνια καρτερῶ
 Καὶ νὰ πεθάνω δὲν μπορῶ
 Ἐς τὴν Πόλιν πρὶν γὰ' μπουῦμε.

* Τὸ ἀνωθι ποίημα τοῦ πολυκλαύστου Γ. ΠΑΡΑΣΧΟΥ, ἐμπνευσθὲν κατὰ τὴν βάπτισιν τοῦ ἐλπιδοπαρόχου Διαδόχου μας, καὶ τοι γνωστότατον, εὐχαρίστως καὶ μετὰ στοργῆς ἀφάτου ἀναδημοσιεύομεν ἐκ τοῦ ἐκτάκτου φύλλου τοῦ φλογεροῦ «Ραμπλαῖν» πεποιοῦτες ὅτι βαρῦτιμον καὶ παγγυβόλιον μῆλιον παρενείρομεν ἐν ταῖς σελίσαι τοῦ «Π. Ἀνθῶνος.»

ΤΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΤΗΣ ΚΟΡΗΣ ΤΟΥ ΤΥΦΛΟΥ *

Ἄγνή, ἕξυπόλυτη, ἔρμη παιδοῦλα,
 Ὡς τοὺς δρόμους γύριζε μὲ μιὰ γρηοῦλα.
 Τὸ χέρι ἄπλωνε καὶ δακρυσμένη,
 Βοήθεια, ἔλεγε, ἔς τὴν κρατημένη!
 Ἄχ, πῶς τὴν πόνεσα, γιατί κ' ἐγὼ
 Γιὰ τὸν πατέρα μου σὰς τραγουδῶ!

Λέω τὸ τραγουδίμου κι ὁ Θεὸς τὸ ξέρει...
 Γιὰ σὰς εἶν' ὠμορφο, γιὰ μᾶς μαχαίρι!
 Τώρα ποῦ χόρευα κ' ἐτραγουδοῦσα
 Ὅλοι γελούσατε μὰ ἐγὼ πονοῦσα...
 Δέτε, τραγούδισμα δὲν εἶν' αὐτὸ,
 Πικρὸ εἶναι κλάψιμο γιὰ τὸ λεφτό!

Ἄχ, πόσο ντρέπομαι π'έρχομαι ἐμπρός σας
 Γιὰ νὰ μοῦ ρίξετε τὸν ὄβολό σας!
 Φωτιά εἶν' ὁ δίσκος μου!—Μαῦρε πατέρα,
 Ἄχ, πές μου πιστευες πῶς θάρθη μέρα
 Ποῦ ἐγὼ, τὸ σπλάγγνο σου, ἔτσι μικρὸ
 Μὲ δίσκο ζήτουλα θὰ περπατῶ;

Τάχα κι' ἂν ἔβλεπες τὰ τρία μικρά σου
 Δὲ θὰ μᾶς χόρευες ἔς τὴν ἀγκαλιά σου;
 Δὲ θὰ μᾶς πήγαινες καὶ ἔς τὰ σχολεῖα
 Μὲ τὰ τετράδια μας καὶ μὲ βιβλία;
 Μὴν κλαῖς, πατέρα μου, ἦταν γραφτὸ
 Κι' ἀντὶ τετράδιο δίσκο κρατῶ!

* Τοὺς στίχους τούτους ἐχέραξα κατ' αἴτησιν δυστυχοῦς τινος ἀοιμά-
 του ὅστις ἀκολουθοῦμενος παρὰ τῶν τριῶν πτωχῶν ἀγγέλων του, οὓς ἔχει
 καὶ ὁδηγούς εἰς τὰς πολυστενάκτους ὁδοπορίας του, πορίζεται τὸν ἄρτον
 διὰ κηθαρωδιῶν καὶ ἀσμάτων. Ἰ Τίς ἠδυνήθη ν' ἀκροασθῆ τὴν μικρὰν του
 Ροζάνην μετ' ἀπαραιμῆλου πάθους ψάλλουσιν αὐτοὺς καὶ νὰ μὴ συνοδεύσῃ
 τὸν ὄβολόν του καὶ δι' ἐνὸς δακρυοῦ;

Ὅλοι μας ἔβλέπαμε, γλυκεῖα Παρθένα,
 Ἄφ' τὰ ματάκια του ποῦναι σδυμμένα!
 Ἄχ, γειανεμάστονε, ἰδὸς του τὸ φῶς ἡμᾶς,
 Ὡς τὸν ἅγιο δρόμο Σου νᾶναι ὁδηγός μας.
 Γιὰ ἰδές με, Δέσποινα, δίσκο κρατῶ,
 Καὶ παραδέρνουμε γιὰ τὸ λεφτό!

Τὴν κατηφρόνια μας ὅσοι λυπῆστε
 Τ' ἄχαρα σπλάγγνα μας, λίγο ὀδρῶστε!
 Τὸ ἔλεος ποῦ κάνετε ἔς τὴ σκοτεινιά του
 Τὸ βλέπει ὁ δύστυχος μὲ τὴν καρδιά του.
 Ὡς τὸ κλάυμα ἔβράχνιασα, πειὰ δὲν βαστῶ...
 Ρίξτε μου, ρίξτε μου, ἓνα λεφτό!

Ι. Γ. ΤΣΑΚΑΣΙΑΝΟΣ

ΕΥΧΑΙΣ ΚΑΙ ΚΑΤΑΡΑΙΣ

! ΓΙΑ ΤΟ ΝΕΟΝ ΕΤΟΣ 1887 !

Ὡς ὅλους σὰς ποῦ ζωογονεῖτε τὸν ἀνέλικό μου Ἀνθῶνα,
 Ἡ μὲ στίχους ἢ μὲ φράγκα, ἢ καὶ μ' ἄλλαις συνδρομαῖς,
 Εὐχομαι—γιὰ ὅσους θέλτε—ν' ἀγκαλιάστε τὸν αἰῶνα
 Πάντα μ' ὄρεξι, μὲ γέλοια, καὶ μ' ἀμέτρητες δραχμαῖς.
 Νὰ κυλᾷ τιμαῖς καὶ δόξαις κάθε χρόνος διαβατάρης
 Ὡς ποῦ νὰ μᾶς πάη ἔς τὴν Πόλι ὁ Χρυσός μας Καβαλάρης!

Κι' ὅσοι στίχους δὲν τοῦ δίνετε, κι' ὅσοι τρώτε τὸν παρά του,
 Κι' ὅλοι σεῖς ποῦ ἀδικογδύνετε τὴ μικρὴ του περιφέρεια,
 Νὰ μὴ φτάστε νὰ λαμπρύνετε τὴν ἐνηλικιότητά του,
 Κάρβουν' ὁ παρᾶς νὰ γίνεται ἔς τὰ ξερότρεμά σας χέρια.
 Περασμένα μεγαλεῖα ντροπιασμένοι, νὰ θρηνηῖτε,
 Καὶ τὴν ἄγχα μας Σοφία νὰ μὴ φτάστε νὰ τὴν δῆτε.

Ο ΠΟΙΗΤΙΚΟΣ

ΟΥΓΟΥ ΦΩΣΚΟΛΟΥ

ΑΙ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑΙ ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ ΙΑΚΩΒΟΥ ΟΡΤΙΣ

(Μετάφρασις Γ. Κ. Σφήκα)

(Συνέχεια ὄρα προηγούμενον φυλ.)

Καί χθές τὸ ἐσπέρας ἐπανερχόμενος ἀπὸ τοῦ ὄρους ἀπαυδήσας ἐκάθησα ὑπὸ τὰς πίτυας ἐκείνας· καί χθές τὸ ἐσπέρας τὴν Θηρεσίαν ἐπεκαλούμην· ἤκουσα ποδοβολὴν μεταξὺ τῶν δένδρων, καὶ μοὶ ἐφάνητο ὅτι μέγας ἐμοῦ ἐρθασε ψθυρισμὸς φωνῶν. Ἐπειτα μοὶ ἐφάνη ὅτι εἶδον τὴν Θηρεσίαν μετὰ τῆς ἀδελφῆς της. Περιδεῖς γενόμενοι τὸ πρῶτον ἐφευγον. Ἐγὼ τὰς ἐκκλεσα ὀνομασί· ἡ δὲ Ἰαβελίνα ἀναγνωρίσασά με ἐρίφθη εἰς τὰς ἀγκάλας μου, μυρία δίδουσά μοι φιλήματα. Ἠγέρθη. Ἡ Θηρεσία ἐττηρίχθη εἰς τὸν βραχίονά μου καὶ σιγηλοὶ περιεπιτήταμεν κατὰ μῆκος τῆς ὄχθης τοῦ ποταμίσκου μέχρι τῆς λίμνης τῶν πέντε πηγῶν. Καὶ ἐκεῖ ὦς ἐκ συνθήματος ἐστημεν θεωροῦντες τὸν ἄωρον ἡμῶν ἀκτινοβολοῦντα ἀστέρα τῆς Ἀφροδίτης. ὦ! εἶπεν αὐτῆ, μετὰ τοῦ ὄλωσ ἰδιάζοντος αὐτῆ γλυκεὸς ἐκείνου ἐνθουσιασμοῦ, πιστεύεις; ὅτι ὁ Πετράρχης δὲν ἐπισκέρθη συνεχῶς τὰς ἐρημίας ταύτας, θρηνῶν ἐν μέσῳ τῶν εἰρηνικῶν σκιῶν τῆς νυκτὸς τὴν ἀπιλεσθεῖσαν φίλην του; Ἀναγινώσκουσα τοὺς στίχους αὐτοῦ τὸν φαντάζομαι ἐδῶ — μελαγχολικὸν — στηριζόμενον ἐπὶ τοῦ στελέχους δένδρου τινός, τρεφόμενον μὲ τοῦ; θλιβεροῦ; λογισμοῦς του καὶ διὰ τῶν δακρυβρέκτων αὐτοῦ ὀρθαλμῶν ἐν τῷ Οὐρανῷ ζητοῦντα τὴν ἀθάνατον τῆς Λαύρας καλλονῆν.

Ἄγνοῶ πῶς ἡ ψυχὴ ἐκείνη, μετέχουσα τοσοῦτου οὐρανοῦ πνεύματος, ἠδυνήθη νὰ ἐπιζήση μετὰ τοσοῦτον ἄλγος καὶ νὰ σταματήσει μεταξὺ τῶν ἀθλιότητων τῶν θνητῶν. ὦ! ὅταν ἀγκυρᾷ τις ἀληθῶς; ... Καὶ μοὶ ἐφάνη ὅτι μοὶ ἔθλιβε τὴν χεῖρα, καὶ ἤτλησάν μου τὴν καρδίαν μου ὡς εἴθε θέλουσαν νὰ φύγη ἐκ τοῦ στήθους μου. Ναι! σὺ ἐπλάσθης δι' ἐμὲ, δι' ἐμὲ ἐγεννήθης καὶ ἐγὼ — δὲν ἤξυζω πῶς ἠδυνήθη νὰ καταπνίξω τὰς λέξεις ταύτας αἰτινας; ἐξώρμων τῶν χειρῶν μου.

Καὶ ἀνέβαινε τὸν λορίσκον, καὶ ἐγὼ τὴν ἠκολούθουν. Αἱ δυνάμεις μου ὅλαι ἦσαν τῆς Θηρεσίας· ἀλλ' ἡ διαταράσσασα αὐτὰς ἐνδόμυχος ταραχὴ ἐκόπασεν ὀλίγον. Τὸ πᾶν εἶναι ἔρωσ; εἶπον, τὸ σύμπαν ἔρωσ εἶναι! καὶ τίς ἠσθάνθη ταῦτον περισσότερον, τίς πλέον τοῦ Πετράρχου κατέστησεν αὐτὸν αἰσθητότερον; Αἱ ὀλίγα ἐκείναι μεγαλύνουσι αἰ ὑψηθεῖσαι ὑπεράνω τοσοῦτων ἄλλων θνητῶν μὲ καταπλήττουσι, ἀλλ' ὁ Πετράρχης μὲ πληρεῖ ἠρησκευτικῆς πίστεως καὶ ἔρωτος, καὶ ἐνφ τὸ πνεῦμά μου ὦς πρὸς θεότητα σπεύδει πρὸς αὐτὸν, ἡ καρδία μου τὸν ἐπικαλεῖται ὡς πατέρα καὶ φίλον πρῆγορον.

Ἡ Θηρεσία ἐστέναζεν ἄμυχ τε καὶ ἐμειδίασεν.

Ἡ ἀνάβασις τῆ ἐπήνεγκε κούρασιν: Ἀναπαυόμεθα ὀλίγον, εἶπεν αὐτῆ.

Τὸ χόρτον ἦτο κάθυγον καὶ ἐγὼ τῆ εἰδεῖσα συκαμινέαν τινὰ ὀλίγον ἀπωτέρω κειμένην. Εἶναι ὠραιοτάτη συκαμινέα· ὑψηλὴ, μεμονωμένη, πολύφυλλος· μεταξὺ τῶν κλάδων της ὑπάρχει φωλεὰ ἀκανθίδων. Ἰπὸ τὴν συκαμινέαν ἐκείνην ἤθελον νὰ ἐγείρω θωμόν. — Ἡ μικρὰ Ἰσαβέλλα ἐν τούτοις εἶχεν ἀπομακρυνθῆ ἡμῶν, πηδῶσα ἐνθεν κάκεισε, δρέπουσα ἀνθύλλια καὶ ρίπτουσα ταῦτα κατόπιν τῶν ἱπταμένων πυγολαμπιδῶν· ἡ Θηρεσία ἐκάθητο ὑπὸ τὴν συκαμινέαν, ἐγὼ δὲ καθήμενος πλησίον της καὶ τὴν κεφαλὴν στηρίζων ἐπὶ τοῦ στελέχους τοῦ δένδρου ἀπήγγελλον τὰς ὁδὰς τῆς Σαπφύος· ἀνέτελλεν ἡ Σελήνη, — ὦ! — Διὰ τί ἐνφ γράφω σφοδρῶς πάλ्लεται ἡ καρδία μου; Μακαρία ἐσπέρα!

14 Μαΐου, ὄρα 11η

Ναι, Λαυρέντιε! — πρῶτον ἐσκέφθην νὰ τὸ κρύψω ἀπὸ σέ — τώρα ἄκουσον τὸ στόμα μου μωσχοβολᾷ ἀκόμη — ἀπὸ ἐν φίλημά της; — καὶ αἱ παρειαὶ μου ἐβράχησαν ἀπὸ τὰ δάκρυα τῆς Θηρεσίας. Μὲ ἀγαπᾷ — Ἄφες με, Λαυρέντιε, ἄφες με ἐν ὅλῃ τῆ ἐκστάσει τῆς παραδεισίου ταύτης ἡμέρας. ὦ, ποσάκις ἀνέλახον τὸν κάλαμον καὶ δὲν ἠδυνήθη νὰ ἐξκολουθήσω· αἰσθάνομαι ἐμαυτὸν ὅπως οὖν πραῦνθέντα καὶ σοὶ γράφω πάλιν. Ἡ Θηρεσία κατέκειτο ὑπὸ τὴν συκαμινέαν — ἀλλὰ καὶ τί δύναμαι νὰ σοὶ εἶπω τὸ ὅποῖον νὰ μὴ περικλείεται ἐντὸς τῶν δύο τούτων λέξεων, σὲ ἀγαπᾷ; Εἰς τὰς λέξεις ταύτας ὅ,τι ἐβλεπον μοὶ ἐφάνητο μείδιμα τοῦ κόσμου· μὲ ὀφθαλμοὺς ἠτένιζον εὐγνώμονας τὸν οὐρανὸν καὶ μοὶ ἐφάνητο ὡς εἴθε ἀνοιγόμενος ἵνα μὰς δεχθῆ ἐντὸς αὐτοῦ· φεῦ! διὰ τί δὲν ἦλθεν ὁ θάνατος; ἐγὼ τὸν ἐκραξά. Ναι, ἐρίλησα τὴν Θηρεσίαν, τὰ δὲ ἄνθη καὶ τὰ φυτὰ κατὰ τὴν στιγμὴν ἐκείνην ἠδὲ ἐξέπεμπον ἄρωμα, καὶ αἱ αὐραι ὄλωσ ἀρμονία ἦσαν· οἱ ῥυάκες μακρόθεν ἐμορμύριζον, τὰ πάντα περὶ ἡμᾶς ἐκαλλύνοντο ὑπὸ τῆς λάμψεως τῆς σελήνης τῆς πλησιεραῦς ὑπὸ τοῦ ἀπειροῦ φωτός τῆς θεότητος. Τὰ στοιχεῖα καὶ τὰ ὄντα ἅπαντα ἠγάλλοντο ἐπὶ τῆ χαρᾷ δύο καρδιῶν ὑπὸ ἔρωτος μεθυσσῶν. Ἐρίλησα ἐπνευλιημένως τὴν χεῖρα ἐκείνην — ἡ δὲ Θηρεσία ὄλωσ τρέμουσα μ' ἐνηγκαλιζέτο, καὶ ἐντὸς τοῦ στόματός μου, ἐνέχεε τοὺς στόνους αὐτῆς, ἡ καρδία της ἐπάλλετο ἐπὶ τοῦ στήθους τούτου προσβλέπουσά με διὰ τῶν τακερῶν μεγάλων ὀφθαλμῶν της; μ' ἐφίλει, τὰ δὲ ὑγρά ἠμικλείεστα χεῖλη της ἐψιθύριζον ἐπὶ τῶν ἰδικῶν μου. Ἄλλ' αἴφνης ἐντρομος ἀποσπᾶται ἀπὸ τοῦ κόλπου μου· ἐκάλεσε τὴν ἀδελφὴν της καὶ ἠγέρθη τρέχουσα εἰς προὔπαντησιν της. Ἐκλίνα τὸ γόνυ ἐνώπιόν της καὶ ἔτεινον τὰς χεῖρας ὡς εἴθε ν' ἀρπάσω αὐτὴν ἐκ τῶν φορεμάτων. Ἀλλὰ δὲν ἐτόλμησα ν' ἀνακαίτισω αὐτὴ ν' ἀνκαλέσω αὐτήν. Ἡ ἄρετή της, ἀλλ' οὐχὶ τὸσον ἡ ἀρετὴ, ὅσον τὸ πάθος, μ' ἐθορύβει ἠσθάνομην, καὶ αἰσθάνομαι τὸν ἔλεγχον ὅτι πρῶτος ἐγὼ ἐξήγειρα τοῦτο ἐν τῆ ἀθῶα καρδίᾳ της. Καὶ εἶνε ἔλεγχος;

—Ἐλεγχος προδοσίαι! ὦ χυμερῆς καρδίᾳ μου! — Τρέμων τὴν ἐπληθίσασα. — Δὲν δύναμαι νὰ γίνω ἰδική σας, ὅχι ποτὲ—καὶ πρόφραζε τὰς λέξεις ταύτας ἐκ τῶν μυθῶν τῆς καρδίας της, καὶ διὰ βλέμματος δι' οὐ ἐφάνετο ἐλέγχουσα ἐαυτὴν [καὶ οἰκτείρουσά με. Καθ' ὁδόν, δὲν ἐστρεφέν ἐπ' ἐμοῦ τὸ βλέμμα οὐδ' ἐγὼ ἔσχον πλέον τὸ θάρρος νὰ τῇ ἀποτείνω τὸν λόγον· ἔπαρά τὰς κινκλίδας τοῦ περιβολίου ἔλαβεν ἀπὸ τῆς χειρὸς μου τὴν Ἰσαβελλίαν, καὶ ἄφινουσά με, χαιρε, εἶπε· στράφεισα δὲ πάλιν μετὰ τινα βήματα, — Χαιρε. Ἐμείνα ἐκστατικός· θὰ ἐφίλουν τὰ ἴχνη τῶν ποδῶν της· πρόβεινε τὸν ἕνα τῶν βραχιόνων της ἀτμηλωδῶς κρεμάμενον ἔχουσα, ἡ δὲ κόμη αὐτῆς λάμπουσα ὑπὸ τὰς ἀκτίνας τῆς σελήνης μαλακῶς ἐκινεῖτο ὑπὸ τὴν ἔλαφρὰν πνοὴν τῆς νυκτερινῆς αὔρας· ἔπειτα δὲ διὰ τῆς μακρᾶς ἀτραποῦ καὶ τοῦ σκιεροῦ τῶν δένδρων, διέβλεπον μόλις τὴν κυμαινομένην εἰσθιτά της· λευκάζουσαν εἰσέτι μακρόθεν· ἀφοῦ δὲ ὀλοσχερῶς ἐξέλιπεν ἀπὸ τῶν βλεμμάτων μου, ἔπειτα τὸ αὖς ἐλπίζων ν' ἀκούσω τὴν φωνὴν της. Ἀναχωρῶν, μὲ ἀνοικτὰς ἐστράφην ἀγκάλας, ὥσει ἀντλήσων παρχμυθίαν, πρὸς τὸν ἀστέρα τῆς Ἀφροδίτης, ἀλλὰ καὶ ἐκαίνο· εἶχε δύσει.

(ἀκολουθεῖ)

ΑΝΤΩΝΙΟΣ ΜΑΡΤΕΛΛΟΣ

Τῷ 1881, ὁ ἀξιότιμος κ. Σ. Χ. Ραφτάνης σὺν ταῖς πλείσταις αὐτοῦ πολυτίμοις ἐκδόσεσιν, ἠθέλησε νὰ ἀνατυπώσῃ τὰς ποιήσεις τοῦ Ἀνδρέου Καλθου, εἰς τὸ τέλος τοῦ ὁποιοῦ ἐδημοσιεύθηκαὶ ὁ ἴστος τοῦ Μαρτελλοῦ. Σκιαγραφοῦντες τότε τὸν Μαρτελλοῦ ἐλέγομεν ἁκατεβήλομεν πᾶσαν προσπάθειαν ὅπως εὐρωμεν τὸ βραβιτιστικὸν τοῦ Ἀντωνίου ἐν τῷ Ἀρχαιοφυλακείῳ, ἀλλὰ μᾶς ἐστάθη ἀδύνατον. Ἐν τινι τῶν βιβλίων τῆς Ἀναλήψεως εὗρομεν τὴν ἐξῆς σημείωσιν— 1754 ἰουλ. 4. ἡμέρα δευτέρα, τὴν ὥραν ὅπου ἐπαιζοῦσαν τὰ τραπουζοῦλα εἰς τὰ ξημερῶματα, ἐτελείωσεν ὁ μακκρίτης αἰδεσιμώτατος παπᾶς Ἀντώνιος Μαρτελλός, ἐφημέριος καὶ νοικικύρης τοῦ παρόντος θεῖου ναοῦ, ἔκκαμεν εἰς τὴν αὐτὴν ἐφημερίαν μῆνας ἐξ ἑνὸς καὶ ἡτο χρόνων 35.— Λέγεται δὲ ὅτι ἀποθνήσκων ὁ ἱερεὺς Μαρτελλός, κατέλιπεν ἔγκυον τὴν σύζυγόν του, διὸ ἐγεννήθη τὸ παιδίον μετὰ τὸν Ἰούλιον τοῦ ἔτους 1754.— Τὰς ἐρεῦνας ἡμῶν συνεχίζοντες εὗρομεν τέλος τὸ βραβιτιστικὸν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ Παντοκράτορος ἔχον οὕτω πως.— 1755 Ἰανουαρίου 30 ἐδόξασις παιδίον ἀρσενικὸν τοῦ ποτὲ αἰδεσιμωτάτου Κυρίου Ἀντωνίου Μαρτελλοῦ γεννημένον ἀπὸ τὴν εὐγενῆ Κυρίαν Ἀννὴν νόμιμόν του γυναῖκα, θυγατέρα τοῦ ποτὲ εὐγενοῦ Κυρίου Ἰωάννου Συμμεχίου καὶ ὀνομάσθη Ἀντωνίου. Ἀναδεχθῆν ἀπὸ τὸν κύριον Ἀνδρᾶσιον Κουρῶμαλον ἦτο μνηνῶν 5.»

Τοῦ Μαρτελλοῦ ὁ οἶκος εἶνε ἐκ τῶν ἀρχαιοτέρων εὐπατριδῶν Ζακύνθου, ὑπηρετήσας τὴν πατρίδα πολλαχῶς.

Ὁ πατὴρ τοῦ Ἀντωνίου Μαρτελλοῦ ἦτο χριστοῦ ἐκκλησιαστικὸς μουσικός καὶ ἐν τοῖς ἐγγράφοις τῆς ἐποχῆς ἐκείνης εὗρισκομεν ὅτι ἐκάλουν αὐτὸν μουσικολογία τὸν καὶ τὴν ἐκκλησιαστικὴν μουσικὴν ἐδίδασκε δωρεάν.

Ἐκ τῶν ἀνδρῶν τῶν ἐπιδρώντων εἶνε βεβαίως ὁ διδάσκαλος Μαρτελλός, ὅστις, διδάσκων ἢ στιχουργῶν, ἐμόρφωσε τὰς τῶν νέων καρδίας καὶ ἐτοίμαζε πολίτας, ὧν τὸ ἰδανικὸν ἔπρεπε νὰ εἶνε ἀποκλειστικῶς ἡ πατρίς. Ὁ ἱστορικός τῆς γραμματολογίας, δὲν πρέπει μόνον νὰ ἐξετάσῃ τὴν ἐξωτερικὴν τῶν ἔργων μορφήν, ἀλλὰ νὰ ἐξετάσῃ τὸν ἀνθρωπὸν τῶν γραμμάτων ὡς ὁ Cesari τὸν Δάντην. Ταιούτων εἰδῶν μελέται καταβιβάζουσι τὸν πεζογράφον ἢ ποιητὴν. Δὲν κρίνονται οἱ ποιηταὶ ὡς ἔκρινον οἱ Γάλλοι τοῦ παρελθόντος αἰῶνος τὴν Ἰλιάδα καὶ ὁ Βελταρτός τὸν Σέκσπιερ.

Νέος ἐτι ὢν ὁ Μαρτελλός ἐνεδύθη τὸ κληρικὸν φόρεμα, ὅπως γινόμενος ἱερεὺς τῆς ἰδιοκτητοῦ ἐκκλησίας, διαδεχθῆ τὸν ὀμώνυμον αὐτοῦ πατέρα.

Μετὰ τὴν ἐγκύκλιον ἐκπαίδευσιν, μετὰ ζήλου ἐπεδόθη εἰς τὴν ἑλληνικὴν φιλολογίαν καὶ εἰς τὴν μελέτην τῶν ἠθικῶν ἐπιστημῶν μαθητεύσας παρὰ Παναγιώτῃ τῷ Παλαμᾷ καὶ τισι ἄλλοις λογίοις, οἱ τινες ἤρχοντο ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν εἰς Ζάκυνθον. Παρὰ τοῖς δυτικοῖς ἱερέσις ἐμαθὲς τὴν λατινικὴν καὶ τὴν ἰταλικὴν. Μὴ θέλων νὰ ἐξη εὐθύνας, ἀπέβαλε καὶ μὲν τὴν ἰδέαν νὰ ἱερωθῆ, ἀλλὰ τὸ ἱερατικὸν φόρεμα τὸ διετήρησε μέχρι τοῦ θανάτου.

Ὁ Μαρτελλός, ἂν καὶ ἐξ εὐγενῶν καταγόμενος, ἐστηλίτευε καὶ ἐστιγματίζε πάντοτε τὰς καταχρήσεις τῶν εὐγενῶν, καθὸ φιλελεύθερος.

Ὁ ἀκάματος Σάθας λέγει ὅτι ὁ Μαρτελλός εἰς τι στιχουργημᾶ του, ὅπερ καίτοι ἐρευνήσαμεν δὲν εὗρομεν, σὺν ἄλλοις ἔλεγε.

Δὲν ἔμπορεῖ ἀνθρώπου γλῶσσα—νὰ εἰπῆ τί συμφοραῖς

Ἐγεννοῦσαν τῶν ἀρχόντων—ἡ κλεψαῖς καὶ ἀδικαῖς.

Ἀνθρωπόμορφον θηρία—ποῦ λεγόντες χριστιανοὶ

Ἐστὰ κεφάλια σας νὰ πῆσῃ—ὄλη τοῦ Θεοῦ ἡ ὀργή.

Οἱ εὐγενεῖς ἐκακοποιοῦν τὸν Μαρτελλοῦ, τέλος δὲ διέταξαν τοὺς χωρικοὺς νὰ δέσωσι τὰ φορτηγὰ ζῶα ἐν τῇ πλατεῖᾳ τῆς Ἀναλήψεως καὶ παρὰ τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ, ἐν ἐπὶ τούτῳ πασάλοισι, ὅπως διὰ τῶν ὀγκηθῶν καὶ τῶν φωνῶν τῶν χωρικῶν διαταραχθῆ ἡ ἡσυχία ὅταν παρέδιδεν ἢ ἐμελέτα ἢ ἐπ' ἀμβώνας ἐκήρυττε τὸν θεῖον λόγον. Ἡμέραν τινὰ τόσον ὁ Μαρτελλός ὄργισμένος ἦτο, ὥστε ἐπιστρέφοντας τοῦ λογιῶ εὐπατρίδου Δημητρίου Κουμούτου τῆς ἐξοχῆς, ἐπ' ὄνου, τὸν σταματᾶ, γονυπετεῖ πρὸ αὐτοῦ, καὶ συναθροισθέντος τοῦ λαοῦ, ἐξεφώνησε πανηγυρικὸν τοῦ ὄνου, ἐν ἐπιμέτρῳ δὲ εἶπεν ὅτι τὸ ὑπομονητικὸν ἐκαίνο ζῶον ὑπέμενε καὶ τὸ βᾶρος τῶν ἀρχόντων, ἐ-

χρῶν τῆς ἀνθρωπότητος, ὡς τοὺς ὀνόμαζε.

Κατὰ γρηθείσης τῆς ἐνετικῆς ἐξουσίας καὶ ἐλθόντων τῶ 1797 τῶν Γάλλων ἐν Ἐπτανήσῳ, ὁ λαὸς τῆς Ζακύνθου πανηγυρίζων τὴν πτώσιν τῆς Ἐνετοκρατίας καὶ νομιζὼν ὅτι δὲν θὰ ἐπιέζετο πλέον, — ἐνῶ εἰσέτι δύναται νὰ ἄσῃ Freiheit ist nur in dem Reich des Traume, — ἐχόρευε καὶ ἐψάλλε φιλελεύθερα ᾄσματα, κροτούντων τῶν τε κωδῶνων καὶ πυροβόλων, ὁ δὲ φιλελεύθερος Μαρτελάος ἀναβὰς ἐπὶ ὑψώματός εἰς τὴν πλατεῖαν τοῦ Μόλου, νῦν Γεωργίου τοῦ Α', ἐξεφώνησεν ἐλληνιστὶ διεξοδικὸν λόγον ὑπὲρ τῆς δημοκρατίας (1) Τοσοῦτον ἦτο ὁ ἐνθουσιασμὸς τότε ὅτε εἰς Ζακύνθου λαβὼν τὴν εἰκόνα τοῦ Βοναπάρτη ἐκ τοῦ ἀγ. ἑθήματος εἶπεν· οὗτος εἶνε ὁ ἀληθινὸς Χριστὸς. Τῇ 15 Ὀκτωβρίου τοῦ ἔτους 1797 ἐποίησε τὸν Ὑμνον εἰς τὴν Γαλίαν, Βοναπάρτην καὶ στρατηγὸν Gentili. Ὁ Ὑμνος οὗτος, ἐτάραξε τοὺς ἀριστοκράτας, καὶ δύο τούτων, ὁ ζωγράφος καὶ σατυρικός Κουτούζης καὶ ὁ Νικόλαος Λογοθέτης τὸν παρώδησαν. Ἐπίσης τότε ἐποίησεν ὠραῖον Μασσαλιωτικὸν θούριον.

Ἐλθόντων τῶ 1799 τῶν Ῥωσοτύρκων ἐν Ἐπτανήσῳ, τινὲς ἄρχοντες ἀποκτήσαντες τὴν ἀπολεσθεῖσαν ἰσχύν, οὐ μὴν κατήγγειλαν πολυλῶς τῶν φιλοδημοκρατῶν ὡς δημοκόποις, ἀντάρτας καὶ ἀντιρωσιστάς, ἀλλὰ διέταξαν νὰ τοὺς κτυπήσῃ καὶ διὰ τοῦ ρωσικοῦ κνούτου. Τότε πολλοὶ τῶν φιλελευθέρων, οἳοι Πυλὸς Κομοῦτος, Δημήτριος Γουζέλης καὶ Διονύσιος Ταγιαπιέρας, κατέφυγον εἰς τὴν ἀλλοδαπήν, ὁ δὲ Μαρτελάος ἐκρύβη. Ὅτε τῇ ἐνεργείᾳ τινῶν εὐγενῶν πολυπληθεῖς χωρικοὶ, στρατηγούντος τοῦ Φωσκάδου, ἐπαπειλοῦν τὴν καταστροφὴν τῆς πόλεως, ὁ Μαρτελάος κατέφυγεν εἰς πλοῖον. Ὁ Μαρτελάος ἦτο εἰς ἄκρον φιλόπατρις, ἠγάπα τὴν Ἑλλάδα, ἐπεθύμει νὰ ἴδῃ αὐτὴν ἐλευθεράν. Μελὼν τὸ μυστήριον τῆς φιλικῆς Ἐταιρίας, ἐβαπτίσθη εἰς τὴν καλυμμένην τῆς Ἑλληνικῆς Ἐθνεγεργίας. Ἐκτοτε δὲ ψυχῇ τε καὶ σώματι ἐνήργει ὑπὲρ τῆς Πατρίδος. Εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ ἀοιδίου Κολοκοτρώνη ἐπροσωποποιεῖ τὴν Ἑλλάδα, — διὸ ὁσάκις τὸν ἐβλεπε, κλίνων πρὸ αὐτοῦ τὴν κεφαλὴν, τῶ ἔλεγε· — Προσκυνῶ τὴν Ἑλλάδα. — Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Ζακύνθου, αἰμνηστος Κατραμῆς, ἱστορεῖ ὅτι διημερεύων ποτὲ ὁ Μαρτελάος μετὰ κληρικῶν εἰς τινὰ ἐξοχὴν, ὅθεν ἐραίνοντο τὰ τῆς Πελοποννήσου ὄρη, ἐνῶ πάντες ἐχόρευον χειροπιασμένοι, αὐτὸς σύρων τὸν χορὸν καὶ ἀερικυματίζων ρινόμακτρον ἠτύοσχεδίασε·

Νὰ ἰδῶ παιδιὰ, νὰ ἰδῶ παιδιὰ, τὸ φλάμπουρο κ' ἐγὼ

Τῆς λευθερίας ὀλοῦθεν νὰ λάμψη νὰ χαρῶ.

Βουνὰ ψηλὰ, βουνὰ ψηλὰ, λαγκαδία καὶ βουθούς

Πηδᾶτε, ἀπερνᾶτε φονεῦστε τοὺς ἐχθρούς.

Ποτάμιξ τὸ αἷμα τῶν τυράννων ἄς τρέξῃ

Τὴν γῆν μας ἄς βρέξῃ, χωρὶς πόνον καρδιάς.

(1) Πρὸλ. Π. Χιώτη «Σειρῆς ἱστορ. Ἀπομνη.» τόμος τρίτος σελ 624—640.

Ὁ Μαρτελάος μετῆρχετο τὸν διδάσκαλον τῆς ἐλληνικῆς καὶ τῆς φιλοσοφίας ἐπιτυχῶς. Ὁφείλησε τὴν ἰδικιτέραν αὐτοῦ πατρίδα, διότι παραδίδων καὶ δωρεὰν τὴν Ἑλληνικὴν εἰς τοὺς πτωχοὺς, διείδιδε τὴν ἐλληνικὴν γλῶσσαν εἰς ἐποχὴν, καθ' ἣν ἡ ἰταλικὴ ἦτον ἡ ἐπίσημος γλῶσσα τῆς κυβερνήσεως καὶ ἡ γλῶσσα τῶν λογίων. Ἄν καὶ ὡς ἐκ τῆς ἰδιοτροπίας αὐτοῦ, — ἔλεγεν δὲ ὅτι ὁ μελετῶν τὴν ἐλληνικὴν πρέπει νὰ ἔχη τὸν στόμαχον ἀδειανόν, — παρέδιδε δύο ἢ τρεῖς ὥρας πρὸ τῆς ἀνατολῆς τοῦ ἡλίου — καὶ οὐχὶ μόλις ἀνέτειλεν ὁ ἥλιος, ὡς λέγουσι τινές — οὐχ ἦτον ὅμως δὲ ἐφείδοντο οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ τῆς ἐνοχλήσεως ἐκ τοῦ ἀκαταλλήλου τῆς ὥρας, ἀλλὰ παρευρίσκοντο τακτικῶς εἰς τὰ μαθήματα. Ἄπαντες οἱ τότε ἐπιστήμονες, λόγοι, ἱερεῖς καὶ ἐγγράμματοι, ἐχρημάτισαν μαθηταὶ αὐτοῦ. Μεταξὺ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ συγκαταλέγεται ὁ Φωσκόλος καὶ ὁ Σολομὸς, οἱ ὑψιπέτεστεροι τῶν ἐν Ἑλλάδι γεννηθέντων Ποιητῶν. Ἦτο ἐλληνιστὴς καὶ λατινιστὴς· ἐκ τοῦ προχείρου μετέφραξε τὸν Ὅμηρον εἰς λατινικοὺς στίχους καὶ τὸν Βιργίλιον εἰς ἐλληνικοὺς· ἦτο θεολόγος, εὐφάνταστος στιχογράφος, ἀλλ' εἰς ὅλα τῶ ἐλείπεν ἡ τέχνη. Ἐκέκτητο δὲ τσοσάτην εὐγλωττίαν, τσοσάτην εὐροικὸν λόγον, τσοσάτην φαντασίαν, ὥστε ὅτ' ἐμελλε νὰ ἐκφωνήσῃ λόγον, ὁ ναὸς ἦτο πλήρης ἀκροατῶν μίαν ὥραν πρὸ τῆς θείας ἱερουργίας. Ἐχθρὸς ἄσπονδος ὦν τῆς δημοτικῆς γλώσσης, ἀπ' ἀμβωνος, λέγει ὁ ποιητὴς Τερτσέτης, «ἀστραπτε καὶ ἐβρόντα πῶς ὁ Κοραΐς τοῦ χαλκῆς τὴν γλῶσσαν.» Τοὺς ὀπαδοὺς τῆς δημοτικῆς ἐνόμιζεν ἀθέους καὶ ἐχθροὺς τοῦ ἑλληνισμοῦ καὶ τῆς ὀρθοδοξίας. Ἐπεθύμει νὰ γράφηται ἡ ἀρχαία γλῶσσα. Ἐξ ἀνάγκης δὲ μετεχειριζετο τὴν δημοτικὴν, ὅπως γένη καταληπτὸς καὶ εἰς τὸν λαόν. Ὁ Μαρτελάος ἦτο φιλόπονος, ἀλλὰ δὲν ἐδημοσίευσεν διὰ τοῦ τύπου τὰ ἔργα αὐτοῦ. Συνέγραψε δὲ τὰ ἑξῆς· Ἐγχειρίδιον ἐλληνικῆς γραμματικῆς· Λόγους ἐκκλησιαστικοὺς, πανηγυρικοὺς καὶ ἐπικηδείους· Ἀσματογραφίας· Μεταφράσεις ἐκ τοῦ λατινικοῦ καὶ ἰταλικοῦ, ἐν οἷς τεμάχια τοῦ Tasso τὸν Ἰάκωβον Ὀρτις λατινιστικαὶ ἐλληνιστικὰ ποιήματα εἰς τὸν Βοναπάρτην τοῦ Φωσκόλου — Ἐπιγράμματα — Ὀδὸς πινδαρικός — Ἡρωελεγεῖα — Ἐθνικὰ καὶ δημοτικὰ ἄσματα — καὶ Ἐπιθλάμια. — Κατὰ τὸ 1845 ὁ μακαρίτης Φραγ. Καρβελάς, ἰατρός, ἔλαβε τινὰ τῶν ἀνω φιλοπονημάτων παρὰ τοῦ ἀνεψιοῦ τοῦ Μαρτελάου, Σπυρίδωνος Μαρτελάου, ἐπὶ σκοπῶ νὰ δημοσιευθῇ διὰ τοῦ τύπου παρὰ τινος φιλομαῦστου Ἐταιρίας, ἀλλ' ἐπελθόντος τοῦ θανάτου τοῦ Καρβελά τὸ σχέδιον δὲν ἤχθη εἰς πέρας. Ὁ κύριος Σέργιος Χ. Ραφτάνης, ἐν τῇ ἀξιολόγῳ αὐτοῦ ἐκδόσει τοῦ Συναξιστοῦ — ἦτις εἶνε ἡ καλητέρα πασῶν τῶν μέχρι τοῦδε γενομένων — ἐδημοσίευσεν τοῦ Μαρτελάου τὸν «Κανὸνα Πεκρακλητικὸν εἰς τὸν ἅγιον Διονύσιον.» Ἡμεῖς δὲ εἰσέτι ἐδημοσιεύσαμεν τινὰ τοῦ Μαρτελάου ἐν τῇ «Κυψέλῃ» καὶ «Ἐστία».

Ἐλθόντων τῶν Ἀγγλων διενέμοντο ἐνταῦθα μεταφράσεις τινὲς τῆς

Γραφής, τοῦτο δ' ἰδὼν ὁ Μαρτελάος καὶ ἀκούσας ὅτι ἐπρόκειτο νὰ γίνῃ καὶ πλήρης νέα μετάφρασις τῶν Γραφῶν ἀπλοελληνιστί ἐκ τῆς ἑβραϊδος (ὡς καὶ ἐγένετο καὶ ἐξεδόθη κατὰ τεύχη ἀπὸ τοῦ 1832 καὶ ὀλόκληρος τῷ 1844) ἐξεφώνησε δύο λόγους ἕνεκα τῶν ὁποίων ἐπρόκειτο νὰ τιμωρηθῇ, διότι οὐ μόνον ἐξέβριζε τὴν Βιβλικὴν Ἑταιρίαν (2) καὶ τὴν Ἀγγλίαν, ἀλλὰ τοὺς διδασκάλους Θεοδοσίον Δημάδην καὶ Ἀναστάσιον Καραβίαν, καθότι οὗτοι παρέδιδον μὲ μέθοδον διαφέρουσαν τῆς ἑλικῆς του, τοὺς ὁπαδοὺς τῆς δημοτικῆς κλ. Σημειωτέον δὲ, ὅτι τοὺς λόγους τούτους ἀλλέως συνέταξε καὶ ἀλλέως ἐξεφώνησε, διότι ἦτο βέβαιος ὅτι θὰ κατηγορεῖτο. Εἰς τὴν ἐπιτροπὴν δὲ ἔδωκε τὸ ἀντίγραφον ὀλίγον ἁμοίως ἔχον τῶν ἐκφωνηθέντων λόγων, τὸ δὲ ἄλλο τὸ ἔκαυσεν.

Ὁ Ἀγγλος διοικητὴς διώρισεν ἐπιτροπὴν ὅπως ἐξετάσῃ. ἂν πράγματι ἐξυβρίζεται ἡ Προστασία, ἀλλ' ἡ ἐπιτροπὴ, ἵνα μὴ τιμωρηθῇ ὁ Μαρτελάος, ἐγνωμοδότησεν ὅτι οἱ λόγοι εἶνε ἀνάξιοι προσοχῆς ἕνεκα τῆς ἐλαφρότητος τοῦ νοῦ τοῦ ἱεροκήρυκος. Ὁ Μαρτελάος λυπηθεὶς ἀπέστειλε τοὺς λόγους τῷ Κυρίλλῳ ΣΤ'. ἱστορῶν τὰ διατρέξαντα, ἀλλ' ὅτε ἡ ἀπάντησις τοῦ Πατριάρχου ἔφθασεν ἐνταῦθα, ὁ Μαρτελάος ἦτον εἰς τὴν κρείττονα ζωὴν ἀπὸ τῆς 8 Νοεμβρίου τοῦ 1818. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη τῆς Μεγάλῃς Ἐκκλησίας σώζεται εἰς τὸ ἐνταῦθα ἀρχειοφυλακεῖον.

Τοιοῦτος ἐν ὀλίγοις ἦτο ὁ Μαρτελάος, ὃν ὁ Νικόλαος Δραγοῦμης, διὰ τῆς γνωστῆς ἐπιπολαιότητος τῶν πλείστων τῶν ἡμετέρων λογίων, ἐξισώνει μὲ ἀμαθίστατον πρόσωπον τῆς κωμῆδιαι τοῦ Γουζέλη «Ὁ Χάσις» «Ὁ Γουζέλης ἀναφέρει τὸν διδάσκαλον αὐτοῦ Μαρτελάον, οὐχὶ ὅπως τὸν ἐξευτελίσῃ, ὡς νομίζει ὁ Δραγοῦμης, ἀλλ' ὅπως παραστήσῃ κἀλλιον τοὺς χρόνους ἐν οἷς ἔγραφε καθότι ἡ μεγίστη παιδεία τοῦ Μαρτελάου κατέστη τόσοντότε παροιμιώδης, ὥστε ἔλεγον ὅλοι οἱ Ζακύνθιοι—«τῶπε κὴ ὁ Μαρτελάος»—«ῥῶτα τὸν Μαρτελάον» κλ. Ὁ Γουζέλης εἰς τὴν «Κρίσιν τοῦ Πάριδος» ὁμιλῶν περὶ Μαρτελάου τὸν καλεῖ καὶ σοφὸν (σελ. 344), τοῦτο ἂν ἐγνώριζεν ὁ Δραγοῦμης, θὰ ἔβλεπε τοῦλάχιστον ὅτι ὁ Γουζέλης ἐσέβετο τὸν διδάσκαλόν του καὶ δὲν τὸν ἀνέρερεν ἵνα τὸν σατυρίσῃ. Δὲν κατηγοροῦμεν τὸν Δραγοῦμην διότι ἠγνῶει τὸν Μαρτελάον, τὸν κατηγοροῦμεν μόνον διότι δὲν ἔπρεπε νὰ ἀναφέρῃ περιφρονητικῶς πρόσωπον χωρὶς νὰ ἔχῃ γινῶσιν αὐτοῦ.

Σ. Δε Βιάζης.

(2) Πρβλ. Σ. ΔεΒιάζης «Ἡ ἐν Ἑπτανήσῳ Βιβλικὴ Ἑταιρία» ἐν τῇ Ἐκκλησιαστικῇ Ἀληθείᾳ» Κωνσταντινουπόλεως, ἔτος Ε', τεύχος ΙΒ'.